

Motion till riksdagen 2022/23:1226

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Vissa kulturpolitiska frågor

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Kulturlyft för skolan	2
3.1 Kulturpedagogen som brygga.....	3
3.2 Praktisk-estetiska ämnen	3
3.3 Skolbibliotek.....	4
3.4 Kulturgaranti för alla barn och elever.....	5
3.5 Kulturskola för alla	5
4 Litteraturfrågor	6
4.1 Stoppa privatisering av biblioteken	8
5 Filmfrågor.....	8
5.1 Digitaliseringen av film	9
6 Bidragsgivning	10

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda vilka förutsättningar som redan finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för att varje skola ska kunna ha en kulturpedagog knuten till sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att estetiska ämnen bör återinföras på samtliga gymnasieprogram och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att elevernas rätt till bemannade skolbibliotek stärks och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en kulturgaranti efter norsk modell i enlighet med vad som beskrivs i motionen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda förutsättningarna för en regional kulturskoleverksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att lösa bibliotekens problem med de höga kostnaderna för e-böckerna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur Sverige kan få ett digitalt nationalbibliotek där det litterära arvet görs tillgängligt för alla och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över litteraturstödet och möjligheten att övergå från ett efterhandsstöd till ett förhandsstöd och vilka möjliga utfall det skulle ge och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga folkbibliotek ska drivas av vinstdrivande företag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en utredning om en ny audiovisuell politik och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att digitaliseringen av det filmiska kulturarvet påskyndas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda förutsättningarna för att låta fler nationella samarbetsorganisationer fördela bidrag till sina lokala medlemsorganisationer i enlighet med den modell som i dag tillämpas för idrott och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.

3 Kulturlyft för skolan

För att uppfylla barnkonventionen och det svenska nationella målet om att alla barn ska ges möjligheter att både ta del av kultur och själva skapa är grundskolan den självklara arenan. Det behövs en nationell handlingsplan för att åstadkomma ett kulturlyft för

skolan och vi föreslår i denna motion en rad insatser som bör vara en del av en sådan handlingsplan.

3.1 Kulturpedagogen som brygga

Skolan och kulturinstitutionernas samarbete är viktigt för att öppna dörrar till kulturen för barn och unga. De statliga museernas styrdokument betonar att de särskilt ska integrera ett barnperspektiv och bedriva pedagogisk verksamhet. Många kulturarvsinstitutioner erbjuder programverksamhet riktad mot skolan och samarbetar med skolväsendet. På samma sätt betonar styrdokument för olika skolformer vikten av att elever får möta kultur i undervisningen. Många lärare är positiva till att ta del av t.ex. kulturarvsinstitutionernas utställningar och material men ekonomi, tidsbrist och geografiska avstånd utgör hinder. Riksantikvarieämbetet fick i uppdrag att undersöka vad som krävs för att öka interaktionen mellan skola och kultursektorn och konstaterar att det som saknas i styrkedjan är någon som följer upp barnens rätt till kultur i skolan. Vänsterpartiet ser därför att det behövs en ny yrkesroll i skolvärlden, kulturpedagogen, som kan vara länken mellan kulturen och skolan och vara garanten för att kulturella uttryckssätt integreras i undervisningen, eleverna får ta del av scenkonst och ett utbyte med andra kulturinstitutioner som läns museer.

Då tillgången till kultur i skolan bör vara likvärdig i hela landet behöver regeringen agera i frågan.

Regeringen bör utreda vilka förutsättningar som redan finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för att varje skola ska kunna ha en kulturpedagog knuten till sig. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Praktisk-estetiska ämnen

I de senaste årens diskussion om försämrade skolresultat har röster höjts för att eleverna behöver mer tid för teoretiska studier och att det därmed finns mindre utrymme för de praktisk-estetiska ämnena.

Det här rimmar illa med den forskning som tittat närmare på hur musik, dans och andra kreativa uttryck ökar barns inlärningsförmåga även i andra ämnen.

För oss är det viktigt att elever får tillgång till bra ämnesundervisning i de praktisk-estetiska ämnena och att alla lärare får förutsättningar att kunna integrera de estetiska läroprocesserna i sin undervisning. Det är viktigt för barns utveckling, inlärning och välbefinnande. För att detta ska vara möjligt behövs pedagoger med rätt utbildning och rätt förutsättningar att göra sitt jobb. De senaste årens enkätundersökning från Lärarnas Riksförbund (LR) visar att lärare i de praktisk-estetiska ämnena upplever brister i fortbildning, hög administrativ börda, höga ljudnivåer och bristande stöd från skolledningen. Vidare har bara strax över hälften adekvata lokaler och många saknar ämneskollegor att diskutera med. Många vittnar också om för stora grupper för att hinna med att se och stötta alla elever och att den schemalagda tiden inte är tillräcklig för att nå kunskapsmålen.

Svaren överensstämmer med den fördjupade granskning som Skolinspektionen gjort i musikämnet. På de skolor där man lyckades arbeta med hela det centrala innehållet i kursplanen hade man anpassade lokaler med tillgång till grupprum, undervisning i halvklass, behöriga lärare, tillgång till fler instrument och ett kollegialt utbyte mellan

olika skolor. Vi menar att den dåliga arbetssituation som råder på många skolor avskräcker fler från att söka sig till yrket. Andelen obehöriga lärare är stor och för att locka fler behövs fokus på att höja kvaliteten i undervisningen och förbättra arbetsmiljön för både elever och lärare. Vi vill se en satsning på att lyfta de praktisk-estetiska ämnena i grundskolan och menar att regeringen tillsammans med ansvariga myndigheter och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) behöver ta frågan på allvar.

De förändringar som inträdde i samband med gymnasireformen 2011 (Gy 11) och som innebar att kärnämnet estetisk verksamhet togs bort har fått negativa konsekvenser. På vissa nationella program är det några få procent av eleverna som har läst en kurs i något av ämnena bild, fotografisk bild, dans, teater eller musik. Den kraftiga minskningen av andelen elever som läser ett estetiskt ämne i gymnasieskolan är djupt olycklig menar vi. Även äldre ungdomar behöver utveckla sin kreativitet och få flera verktyg för att uttrycka sig. Det handlar såväl om personlig utveckling och ökad inlärningsförmåga som att utveckla förmågor som behövs på en framtida arbetsmarknad. Enligt den senaste mätningen från 2017 omsatte de kulturella och kreativa branscherna 400 miljarder kronor och sysselsatte ca 190 000 personer.

Estetiska ämnen bör återinföras på samtliga gymnasieprogram. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Skolbibliotek

Skolbiblioteken har ett dubbelt ansvar – både att främja läslust och att vara en resurs för undervisningen. Skolbiblioteken ska ge eleverna tillgång till ett rikt utbud av medier, till såväl skön- som facklitteratur. Ett bibliotek där välutbildad bibliotekspersonal samarbetar med den pedagogiska personalen kan locka fram och tillfredsställa barnens och ungdomarnas läslust, nyfikenhet och forskarintresse och dessutom hjälpa dem att orientera sig bland nya medier och i flödet av information på nätet. Det är viktigt att eleverna har nära till sitt bibliotek. I dagsläget har många skolor slutit avtal med ett folkbibliotek för att uppfylla kravet i skollagen om att erbjuda ett skolbibliotek. Tyvärr innebär det många gånger svårigheter att utnyttja biblioteket spontant på raster eller att hinna dit för att göra efterforskningar under lektionstid. Skolverkets undersökning Attityd till skolan, som görs kontinuerligt visar att både elever och personal i fristående skolor är betydligt mindre nöjda med skolbiblioteket än elever och anställda i kommunala skolor. I de fristående skolorna är endast 53 procent nöjda medan 75 procent är nöjda i de kommunala skolorna. I utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) som gjordes under förra mandatperioden finns förslag om att ytterligare reglera vad som får räknas som ett skolbibliotek och vi hoppas att det snart ska komma en proposition utifrån utredningen och avstår därför att motionera i den frågan i år.

En annan anledning till att elever inte får tillgång till ett skolbibliotek är att de inte är bemannade och eleverna möts av en låst dörr. Statistiken från Kungliga biblioteket visade att 2019 hade ca 23 procent av alla gymnasieskolor ett skolbibliotek som var minst halvtidsbemannade medan endast 12 procent av alla grundskolor hade det. Läger man till elever vars skolor ingått avtal med ett folkbibliotek hade sammanlagt 43 procent av Sveriges elever tillgång till halvtidsbemannade skolbibliotek 2019. Orsakerna till att det ser ut så här varierar självklart över landet och över tid. Sparkrav, vinstintresse, okunskap hos rektorer och förtroendevalda om fördelarna och svårigheter att rekrytera

kan vara några av skälen. Vi ser att det behövs ett förtydligande i lagen om att skolbibliotek ska vara bemannade.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att elevernas rätt till bemannade skolbibliotek stärks. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Redan nu behövs också en ekonomisk satsning från staten för att öppna upp för fler utbildningsplatser inom högskolan och för att stimulera uppbyggnaden av fler skolbibliotek. Vänsterpartiet menar att denna satsning måste starta snarast och föreslår därför i vår motion på utgiftsområde 16 att fler utbildningsplatser för skolbibliotekarier ska påbörjas och att kommunerna ska få extra medel för att bygga upp fler skolbibliotek.

3.4 Kulturgaranti för alla barn och elever

Det är stora skillnader mellan elevers tillgång till professionell kultur. I vissa regioner och kommuner finns i dag en kulturgaranti som garanterar alla elever ett visst antal scenföreställningar under skoltiden och ibland även insatser från Skapande skola. Andra elever kan gå hela sin skolgång utan att komma i kontakt med en scenkonstföreställning eller ett museibesök. Det här rimmar illa med det nationella målet om alla barns rätt till kultur. Samtidigt satsas det mycket pengar i kulturbudgetar på alla nivåer, både på de fria grupperna och på de offentliga institutionerna. Vi behöver bara gå till vårt grannland Norge för att få ett exempel på hur man skulle kunna jobba på ett bättre sätt. Sedan 1994 har det i Norge funnits en nationell samlande aktör, Scenekunstbruket, som valt ut de mest högkvalitativa föreställningarna för barn och ungdomar. Sedan nästan 20 år är organisationen nationell samordnare för att få ut produktionerna genom reformen Den kulturelle skolesekken. De utvalda föreställningarna förmedlas vidare till regionerna som har fått en budget för att köpa in föreställningarna. I samarbete med kommunerna erbjuds sedan skolorna föreställningar. Det har lett till ett ökat resursutnyttjande då kulturaktörer med offentliga bidrag har gått från att spela en föreställning 4–9 gånger till att i stället över några års tid framföra den 500 gånger.

I Sverige i dagsläget måste de svenska grupperna däremot själva jaga skolor, kultursamordnare och bidrag i 290 kommuner och 21 regioner. De ska marknadsföra sig, delta på utbudsdagar och schemalägga turnéer. I Norge får man den servicen när man valts ut av Scenekunstbruket och ingår i Den kulturelle skolesekken. Där kan man också se att statusen höjts och därmed intresset för att skapa föreställningar för barn och ungdomar sedan systemet infördes. En systematisering och strukturering av de pengar som i dag finns hos Kulturrådet genom ett antal olika anslag, däribland pengar i kultursamverkansmodellen, skulle möjliggöra en kulturgaranti för alla barn från förskolan till gymnasiet. I ett första steg vill vi införa rätten för alla elever att ta del av professionell scenkonst.

Regeringen bör genomföra en kulturgaranti efter norsk modell i enlighet med vad som beskrivs i motionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.5 Kulturskola för alla

Numera har nästan alla kommuner en musikskola eller kulturskola. Efter att Vänsterpartiet och regeringen under mandatperioden 2014–2018 införde ett statsbidrag för att öka tillgängligheten tog ett antal kulturskolor bort sina avgifter. Många fick in fler elever och förbättrade undervisningen för elever med funktionsnedsättning. Det var ett

framgångsrikt arbete men fortfarande återstår mycket jobb för att bryta den sociala snedrekryteringen. Vi har därefter föreslagit ytterligare 300 miljoner kronor i stöd till de kommuner som helt tar bort sin avgift. Enligt Kulturrådets senaste sammanställning för 2021 hade 82 procent av barnen i kulturskolan minst en förälder med eftergymnasial utbildning. Knappt 19 procent av deltagarna i kulturskolan hade utländsk bakgrund, jämfört med drygt 27 procent för befolkningen som helhet. Särskilt inom musiken är det tydligt att det är främst barn med högutbildade föräldrar med egen musikalisk bakgrund som fortsätter att musicera upp i tonåren. I många kommuner är köerna långa då det saknas pengar för att utöka antalet platser och ibland även pedagoger och lokaler.

Arbetet runtom i landet enligt metoden El Sistema har visat sig mycket fördelaktigt under det senaste decenniet. Genom att vända sig till de som annars står långt bort från kulturskolornas utbildning och genom verksamhet i områden som annars har låg representation på kulturskolan har man lyckats locka fler till orkester- och körverksamhet. Erfarenheterna från detta arbete bör tas upp i resten av landet och förhoppningsvis får fler kulturskolelärare möjligheten att genomgå utbildningen inom metoden.

Under de senaste åren har det gjorts flera viktiga insatser för att utveckla kulturskolan. Inom den gemensamma organisationen Kulturskolerådet stöttar kulturskolorna varandra kring utvecklingsfrågor, fortbildning och nya metoder. Det nationella Kulturskolecentrum samlar in statistik och sprider forskningsresultat. För många små kommuner kan det dock vara svårt att ta till vara dessa resurser och utveckla den egna verksamheten. Det är också ett litet antal mindre kommuner som fortfarande inte erbjuder barnen kulturskola. Här tror vi att den regionala nivån skulle kunna spela en positiv roll för erfarenhetsutbyte, utvecklingsstöd, möjlighet för barnen att ta del av ett större utbud över kommungränserna, gemensamma fortbildningar för personal, lägeraktiviteter och spetskurser för eleverna. Vi tycker det vore intressant att titta närmare på om en regional kulturskoleverksamhet skulle kunna vara en del av kultursamverkansmodellen och genom en kombination av statliga, regionala och kommunala resurser stötta kulturskolan att växla upp sin verksamhet.

Regeringen bör utreda förutsättningarna för en regional kulturskoleverksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Litteraturfrågor

Litteraturen är ett arkiv för människans samlade fantasier, drömmar och begär. Den kan underhålla, oro, skapa debatt, chockera och trösta. När vi läser en bok gör vi andras erfarenheter till våra egna. Vi tvingas ta del av skilda ståndpunkter, se genom många olika ögon och förstå många olika sätt att leva och handla. Läsminnen kan bli lika starka som verkliga, levda minnen. Läsningar kan bli referenser, ankare att förtöja vid när som helst i livet. Litteraturen lever på en huvudsakligen kommersiell marknad men når också människor tack vare samhällets stöd. De senaste decennierna har tyvärr många fått allt längre till ett bibliotek. Sedan 1995 har en fjärdedel av alla biblioteksfilialer stängt samtidigt som befolkningen har ökat. I ungefär 30 av landets kommuner finns heller inget bibliotek som har öppet efter kontorstid. Närheten till ett bibliotek är särskilt viktig för de grupper som inte är vana besökare. Det här är en mycket viktig fråga att uppmärksamma för en likvärdig tillgång till bibliotek. Biblioteken spelar också en

viktig roll för utgivningen av svensk litteratur och biblioteksersättningen som författare erhåller är ett välkommet ekonomiskt tillskott.

Digitalisering och e-lån kan inte ersätta den kulturella mötesplats som folkbiblioteken är eller den kompetens som bibliotekarierna står för. Det är däremot ett effektivt sätt att bredda verksamheten, öka tillgängligheten och möta läsare på ett nytt sätt. Det som bl.a. försvårar den utvecklingen är att e-böcker i dag är låsta till det bibliotek som köpt in dem, vilket omöjliggör fjärlån. Många bibliotek flaggar även för hur dyrt det är att låna ut e-böcker, betydligt dyrare än pappersböcker. Detta blir en påfrestning för folkbiblioteken som redan har en tuff ekonomisk situation. Författarförbundet larmar om att avsaknaden av ett nationellt grepp kring digitaliseringsfrågor som denna riskerar att privatisera biblioteken inifrån då e-böckerna tillhandahålls i appar som ägs av privata företag och som därmed kontrollerar utbudet. Vänsterpartiet menar därför att det behövs politiska åtgärder för att lösa dessa problem.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att lösa bibliotekens problem med de höga kostnaderna för e-böckerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Redan i förslaget till nationell biblioteksstrategi 2019 föreslogs att arbetet för ett digitalt nationalbibliotek skulle påbörjas. Där skulle ansvaret för digitaliseringen av det litterära arvet kunna läggas och även en universell sökfunktion för att kunna nå bibliotekens resurser. I dag driver många olika bibliotek sina egna digitaliseringsprojekt och resultatet blir fragmentiserat och svårt att överblicka för vanliga läsare, studenter och forskare. Arbetet med ett digitalt nationalbibliotek behöver påbörjas för att detta ska kunna bli verklighet.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur Sverige kan få ett digitalt nationalbibliotek där det litterära arvet görs tillgängligt för alla. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nya läs- och köpbeteenden påverkar bokutgivningen och förstås i slutändan författare. Allt färre köper fysiska böcker i bokhandel utan beställer sina böcker på nätet och allt fler söker sig till e-böcker och strömmade ljudböcker på prenumerationstjänster. Både författare och förlag utan egna streamingtjänster beklagar den starka ställning som ett fåtal aktörer har fått på den här nya stora marknaden. De nya affärsmodellerna har inneburit lägre ersättningar per läst bok och avtalen mellan strömningsplattformarna och förlagen är inte transparenta för författarna. Detta kan i förlängningen ge färre utgivna böcker på svenska när färre har råd att försörja sig som författare. Illustratörer går samma öde till mötes då de inte får någon ersättning alls när deras böcker strömmas och ingen ser bilderna. I vår följd motion med anledning av proposition 2021/22:278 Upphovsrätten på den digitala inre marknaden, om upphovsrättsdirektivets implementering, lyfter vi förslag för att bl.a. stärka författares rätt till information och rimlig ersättning för de strömmade böckerna.

Vi ser att det finns en risk att färre förlag vågar satsa på kvalitetslitteratur eller mindre lästa genrer när läsvanor och marknad är i snabb förändring. Det har funnits en diskussion om huruvida litteraturstödet, som i dag är ett efterhandsstöd, borde övergå till förhandsstöd för att underlätta finansieringen för de mindre förlagen. Vänsterpartiet tycker att förslaget är intressant och föreslår en utredning för att se över frågan.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över litteraturstödet och möjligheten att övergå från ett efterhandsstöd till ett förhandsstöd och vilka möjliga utfall det skulle ge. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1 Stoppa privatisering av biblioteken

Biblioteken är en viktig del av vår demokrati och den kulturella institution som är mest utbredd i vårt land. Genom att förmedla kunskap och utgöra en plattform för tankar, idéer och åsikter har folkbiblioteken ett stort ansvar för samhällets utveckling. Biblioteken utgör också en mötesplats för medborgare och civilsamhälle och är en garant för folkbildningen. I många kommuner är biblioteket också en central kulturaktör med omfattande programverksamhet. Dit går förskolegrupperna för att ta del av teater och de lokala konstnärerna kan ställa ut. Högerblocket letar hela tiden upp nya välfärdsområden som företag kan göra vinst på. Men när vi går in på ett bibliotek ska vi inte vara kunder. Folkbiblioteken är en grundbult i vår demokrati och en garant för allas tillgång till kunskap och bildning. Privatiseringarna av biblioteken riskerar att förändra bibliotekens kvalitetsnivå, oberoende och tillgänglighet och deras viktiga roll som mötesplatser för demokratiska samtal. Vi vill att biblioteken ska stå fria från styrning av marknadskrafterna och kommersiella intressen. Att privatisera bibliotek och verksamhet kan även leda till mer praktiska problem genom en fragmentisering av bibliotekssystemet. I dag kan stora delar av bibliotekens bestånd nås genom gemensamma lånekataloger, vid privatisering kommer biblioteken inte längre att kunna genomföra den typen av samverkan. Vidare är det stor risk att de ersättningssystem som kommunerna skapar när biblioteken läggs ut på entreprenad ger olyckliga incitament. Vi har sett exempel där utlåningssiffrorna utgjort grund för ersättning och lett till en prioritering av inköp av ”bestsellers” och böcker på andra språk har fått stå tillbaka. Det är mycket olyckligt om en så viktig verksamhet som våra folkbibliotek utgör ska omstöpas utifrån affärstänkande. Vi menar att det går på tvären med bibliotekslagen och de nationella målen för kulturverksamheten.

Inga folkbibliotek ska drivas av vinstdrivande företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Filmfrågor

Företag inom svensk film och tv befinner sig i skärningspunkten mellan kulturpolitik och näringslivspolitik. Många är beroende av offentligt stöd samtidigt som man många gånger befinner sig på en internationell arena och en global marknad. Vi ser fram emot den kommande behandlingen av utredningen Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44) som haft i uppdrag att sätta fokus just på verksamheter i det här gränslandet.

Svensk film har nått stora framgångar de senaste åren med många internationella utmärkelser. Parallellt är det ett tydligt mönster att biopubliken minskat markant och besökarna ser i lägre utsträckning svensk film. Lönsamheten är låg i de flesta led. Under coronapandemin var många biosalonger stängda eller halvtomma och det har varit svårt att locka tillbaka publiken. Bedömare menar dock att det framför allt är de förändrade och förbättrade möjligheterna att se film på annat sätt som spelar in i minskningen. Redan mellan 2018 och 2019 minskade antalet biobesök med närmare en miljon.

För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att även fortsättningsvis stötta biografer runtom i landet genom Svenska Filminstitutet. Biografernas digitalisering och framväxten av nya digitala visningsformer för livesändningar av scenföreställningar som exempelvis dans och opera har gett möjligheter till ett ökat och mer flexibelt kulturutbud i hela

landet. Av Landsbygdskommitténs betänkande För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1) framgår att digitaliseringen av film medfört att vilande biografer på mindre orter har kunnat öppnas igen. Föreningsdrivna och kommunala biografer är också en förutsättning för verksamheter som skolbio och filmklubbar. Att uppleva och samtala om film med andra är en annan sorts kulturupplevelse än att streama film hemma.

Streamingtjänsterna tillgängliggör ett enormt utbud av både film och serier genom det som kallas VOD – video on demand. Den finansieringsmodell av den statliga filmpolitiken som slogs fast så sent som 2017 har därför stora utmaningar då den bygger på intäkter från biografmomsen. Även andra delar av affärsmodellen utmanas när de s.k. visningsfönstren inte är desamma som tidigare och streamingtjänsterna i allt högre utsträckning gör sina egna filmer som inte har sin premiär på bio. Film i Väst har tagit fram rapporter för att analysera både publikförändringarna och produktionsförändringarna som detta lett till och påtalar hur lockande det kan vara för den som vill göra film att ha bara en finansiär och en garanterad visningsplattform i form av ett streamingbolag som Netflix eller HBO. I den ”vanliga” modellen tvingas du söka pengar hos en mängd olika finansiärer. Den utvecklingen är inte bara av godo utan nya frågetecken har uppstått kring vilken lagstiftning som ska tillämpas när amerikanska bolag köper upp rättigheter. Vi hoppas att den svenska implementeringen av upphovsrättsdirektivet ska stärka kulturskapare och upphovspersoner i praktiken. Sammantaget menar vi att de senaste årens förändringar inom produktion, distribution och publikmönster och de utmaningar som dessa medför aktualiserar behovet av en ny audiovisuell politik för att greppa ett större område än dagens filmpolitik.

Regeringen bör initiera en utredning om en ny audiovisuell politik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Samtidigt som vi ser utmaningar är det viktigt att påpeka att streamingtjänsternas expansion inneburit stora intäktsflöden till produktion av både serier och film och prognoserna fortsätter att peka uppåt. Många delar av produktionskedjan har i dag svårigheter att få tag på medarbetare med rätt kompetens i Sverige och det leder till att inspelningar ibland hamnar någon annanstans eller att man tvingas rekrytera från andra länder till högre kostnader. Vägarna in i branschen har länge varit informella och de olika yrkesrollerna inte tillräckligt tydligt definierade. Under de senaste åren har branschen bildat ett yrkesråd för att jobba med den frågan och ett antal utbildningar bedrivs inom yrkeshögskolan. I våras tog Myndigheten för yrkeshögskolan fram en områdesanalys inom film och tv och där konstateras att branschen ser behov av ytterligare utbildningsplatser, bl.a. inom postproduktion, men att utrymmet inte kommer finnas om inte myndigheten tilldelas ökade medel kommande år. Vi ser att både grundutbildningar och fortbildning för frilansare behöver stärkas för att de svenska företagen inom den audiovisuella sektorn ska kunna fortsätta växa men avstår att lägga förslag i denna motion då vi inväntar utfallet av arbetet med den nationella strategin Kreativa Sverige, där kompetensförsörjning finns med bland de prioriterade områdena.

5.1 Digitaliseringen av film

Ett av de filmpolitiska målen inom ramen för den statliga filmpolitiken är målet Ett filmarv som bevaras, används och utvecklas. I dag görs och visas film nästan uteslutande digitalt. Den analoga filmtekniken är helt på väg ut. I Svenska Filminstitutets (SFI)

arkiv finns närmare 9 000 filmer och det är ett av världens äldsta filmarkiv. Om kommande generationer ska kunna ta del av vårt filmiska kulturarv, från sent 1800-tal till 2000-tal, måste det digitaliseras i snabbare takt. Vänsterpartiet anser att det svenska filmiska kulturarvet har lika stor vikt som andra kulturarv och inte får förfalla. Det filmiska kulturarvet får inte heller vara otillgängligt för allmänheten. Med den digitalisering som nu görs kan filmerna visas på alla digitala biografer och på webben, via dvd och tv m.m. Det handlar kort sagt om en historisk möjlighet att göra kulturarvet tillgängligt i stor skala, samtidigt som det finns en historisk risk att större delen av filmarvet går förlorat om inte denna chans tillvaratas. Kompetens och reservdelar till maskiner är snart en bristvara. Med det sagt måste satsningarna kvarstå och SFI flaggar även för stora investeringsbehov i nya lokaler som är anpassade för kommande klimatförändringar.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att digitaliseringen av det filmiska kulturarvet påskyndas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Bidragsgivning

Ideella organisationer och civilsamhället är en avgörande del i hur mycket kultur som tillgängliggörs och förvaltas runtom i landet. Genom små föreningar, oftast med lika små resurser, förvaltar och tillgängliggör man platser och byggnader, visar scenkonst och bildkonstverk m.m. från norr till söder. Ofta pusslas ekonomin i föreningarna ihop med hjälp av biljettintäkter och mindre bidrag. Det är svårt att få ihop tillräckligt för att göra större investeringar eller möta större problem. Under coronapandemin hade de få föreningar ekonomiska muskler att ställa om till digital verksamhet och söka särskilda krisstöd.

Under de senaste åren har ifrågasättandet av civilsamhället ökat. Vi ser bl.a. en minskad tillit från bidragsgivande myndigheter och en politisk debatt där kontentan är att stöd ska dras in. Vi har bl.a. sett att nationella musikorganisationer inte längre får fördela bidrag till sina lokalföreningar. Vänsterpartiet menar att det, liksom inom idrottsrörelsen, finns poänger med att låta nationella samarbetsorganisationer fördela bidrag till sina lokala medlemsorganisationer. Det delvis för att organisationerna själva har bättre insikt i verksamhet och hur bidragen bäst kommer till nytta men också för att principen om armlängds avstånd bättre kan upprätthållas i bidragsgivningen. Vänsterpartiet vill därför se att arbete åt detta håll påbörjas.

Regeringen ska utreda förutsättningarna för att låta fler nationella samarbetsorganisationer fördela bidrag till sina lokala medlemsorganisationer i enlighet med den modell som i dag tillämpas för idrott och friluftsliv. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Ida Gabrielsson (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Tony Haddou (V)

Jessica Wetterling (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

